

7

D. D.
DISSERTATIO GRADUALIS,
HYPOTHESIN
LEIBNITIO-WOLFIANAM
DE
PERMISSIONE
MALI,

LEVITER EVOLUTAM ET EXAMINATAM
SISTENS,

QUAM,
CONSENS. AMPL. FAC. PHIL. In ILLUSTR. ACAD.
ABOENSI,
SUB PRÆSIDIO

VIRI MAXIME REV. ET CELEBERRIMI,
D. NI MAG. WILHELMI

ROBERTI NÄÄF,

Log. & Metaph. PROFESS. Reg. & Ordin.

Publicæ Bonorum Disquisitioni subjiçit

JOHANNES SIMELIUS,

Ostrobotniensis,

In AUDIT. MAJORI Die XXII Junii AN, MDCCLXXVIII.

H. A. M. S.

A B O Æ

Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL,
Reg. Acad. Typogr.

§. I.

Ut profanorum hominum, inprimis vero *Pet. Balii*, cavillationibus, contra providentiam Dei circa malum directis, pro virili obviam iretur, conatus est illustris *Leibnitius*, & qui ejus premit vestigia, Celeberrimus *Christ. Wolfius*, non modo ostendere, quod *Deus*, salvis perfectionibus suis peccatum permiserit, verum etiam rationem permissionis simul designare. Nimirum, qui peccati permissionem cum Divinis perfectionibus conciliare, nimis difficile judicant, illos arbitratur eo potissimum falli, quod humani generis felicitatem, tanquam unicum finem, a *Deo* intentum, spectent; cum tamen fines Divini latissime pateant, nec creaturas tantum rationales, sed & reliquas in universum omnes complectantur. Jubent igitur attendere finem Dei totalem, universi nempe operis Divini summam, quæ obtinere potuit, perfectionem. Hæc, cum in idea sua malum, & morale, & physicum, includat; unicam rationem, cur malum utrumque *Deus* permiserit, hanc esse putant, quod nisi mundus malum sibi innexum haberet, non optimus fuisset ac perfectissimus.

§. II.

Prius igitur, quam ulterius in gravi hac & difficili materia progrediamur, mens horum Philosophorum de mundo optimo ex propriis eorum scriptis explicanda & paucis proponenda venit. Mundum *Leibnitius* vocat totam seriem totamque collectionem, omnium existentium; hanc

hanc addens rationem, ne quis dicat, mundos plures existere potuisse diversis temporibus & locis, nam omnes simul pro uno mundo, vel si mavis, pro uno universo computandi forent (a). Vocabulo igitur mundi designat non tantum substantias rerum, nec solos naturales & necessarios corporum motus, verum etiam ipsas creaturarum liberas actiones, quas omnes tanquam partes, mundum ingredientes, concipit; ita ut, si vel minimum aliter contingeret, quam ipso actu contingit, mox interrumperetur series rerum, ante coherentium, nec amplius idem mundus foret. Hæc omnia breviter expressurus *Wolfius*, mundum definit per seriem entium finitorum, tam simultaneorum, quam successivorum, inter se connexorum (b).

(a) Theod. § 8. (b) Cosmol. § 48.

§. III.

Mundum ita conceptum Duumviri isti omnium possibilium optimum statuunt. Nemo enim nescit, inquit, saltem negare potest nemo, *Deum* amare & velle omne bonum, idque pro gradu veræ bonitatis, in eo deprehendat. Nisi enim, ratione appetitus, objecta distinguerentur; eadem & æqualia faceret voluntas, quæ diversa & inæqualia judicat intellectus; quod manifestum inter attributa Divina inferret dissensum, absolutæ eorum perfectioni contrarium. Minus itaque bonum, Sapientissimum Numen non præfert majori, nec optimo ullum. Ubi igitur ex pluribus possibilibus unum eligit, eligit id, quod omnium optimum est, quod summa sapientia voluntati optimæ, ut convenientissimum, proponit. Jam vero *Deus* ex omnibus possibilibus hunc nostrum elegit mundum, & ita quidem elegit, quemadmodum fert adæquata Ejus cognitio, quæ

quæ totum respicit, & omnes ejus partes, earumque diversas habitudines, innumerabiles combinationes, hinc oriundas perfectionum exceptiones, & exceptionum denique moderationes, simul comprehendit. Ergo hic mundus, quoad omnes effectus, tam physicos, quam morales, eorumque consequentias, periodos & status, seu in toto suo ambitu, consideratus, omnium possibilium optimus est & perfectissimus.

§. IV.

Dicunt præterea, & nos credere jubent, tanti momenti hoc esse dogma, ut cum eo stet cadatque gloria Dei, laus Perfectionis, Bonitatis ac Sapientiæ Ejus, ut summæ. Immo humanæ etiam tranquillitatis, fiduciæ in Deo & acquiescentiæ id fulcrum esse putant, si non unicum, at optimum tamen, & omnium præstantissimum pariter ac solidissimum. (a) Addunt, speculum gloriæ Dei, signum Intellectus perfectissimi, Voluntatis optimæ, Potentiæ maximæ, Sapientiæ summæ, mundum non esse, si non sit omnium possibilium optimus. (b) Quid, quod, parum abest, quin dicant aliqui, verum Deum eos colere non posse, qui hanc negant doctrinam (c).

(a) *Caus. Dei* § 45. 48. 67. (b). *Wolf. Theol. Nat. P. 1.* §. 326. 400. 403. 608. & *P. II.* § 369. 365. (c) *Herbart In Kurtzen Erweis &c.*

§. V.

Verum enim vero, licet philosophis his Celebratissimis mirum quantum placeat hypothesis de mundo optimo; illam tamen, quocumque demum pingatur minio, sobrii philosophi suffragio plane pleneque indignam judica-

dicamus. Quod quidem ut extra omnem ponatur dubitationis aleam, non multis differemus, an tuto satis dicatur, malum perfectionibus mundi admixtum non impedire, quo minus is sit ceteris omnibus, etiam eo, qui malo caret, perfectior. Facile hoc obtinerent, si, quod conatur Wolfius (a) evincere possent, ne possibilem quidem esse mundum, omni destitutum malo. Ast Wolfius l. c. physicum tantum malum designat; loquitur enim de serie rerum corporearum, ita connexa, ut nihil inde scaturiat adversi. Hanc possibilem esse vel negat, vel saltem dubium ac incertum putat, quia innumerabiles mundi partes, earumque combinationes animo complecti, negotium est, mentis vires longe superans; frustra vero, si Wolfium audimus, ad omnipotentiam Divinam provocatur, nisi talem mundum possibilem esse, antea fuerit demonstratum. Haud diffitemur quidem, mortalium neminem esse unum, qui omnes partes mundi, maximas, minimas, in numero habeat, earumque complicatam connexionem distincte perspiciat; at tuto inde colligi posse ad impossibilitatem seriei, in qua omnia non interrupto ordine & harmonice conspirent ad finem ultimum, id vero negamus omino & pernegamus, contentes, possibilitatem rei temere in dubium vocari, nisi demonstrata, quam involvere ponitur, manifesta idearum pugna. Multo minus suspicari licet, rem esse impossibilem, ubi ne species quidem contradictionis apparet. Qualem cum nec idea mundi, a malo, tam physico, quam morali, liberi, præ se ferat, non est, quod de possibilitate ejus dubitemus. Concedere hanc videtur ipse Leibnitijs, saltem nusquam, quod nemini, dixit talem mundum absolute impossibilem esse; urget tantum, eundem nostro haudquaquam esse meliorem; cum alias fieri non potuisset, quin Deus, quæ summa Ejus est sapientia, illum elegisset. Pessime vero rem suam agit, dum, hanc

hanc hypothesin ut eo felicius tueretur, passim in immi-
nuenda mali magnitudine, vulgo pervasa, quantum potest,
maxime laborat, existimans, mala bonis comparata, vel
numero, vel gravitate, multis gradibus esse inferiora. Ita,
cum in scenam provocasset Balium, pleno clamitantem
ore, hominem esse pravum & infelicem, ubique esse
carceres & nosocomia, historiam nihil esse, nisi crimi-
num & infortuniorum generis humani epitomen; respon-
det demum: *Arbitror hæc exaggerate dici; multo plus
boni in vita hominum est, quam mali.* Neque hæc ad com-
moda tantum restringit; nam virtutis vitiique compara-
tionem instituens, haud obscure significat, plus virtutis,
quam vitii in humana vita deprehendi, nec homines
crebrius peccare, sed historicos vitia hominum studio-
sius, quam virtutes, persequi. (b) Haud dissimilem pro
genere humano apologiam alio profert loco, ubi cum
graviter etiam reprehendisset acutissimum Balium, de
regnante vitio, virtute autem modica prorsus & infre-
quenti, querelas ingeminantem; addit tandem: *immo
nec inter homines quidem tantum est mali & improbitatis,
quantum passim creditur. Solum homines indolis malignæ, aut
Misanthropi, pravitatem ubique reperiunt, & optimas quas-
que actiones sinisteris interpretationibus depravant.* (c) Ne-
que mirum, hæc talia ab illustri viro confidentissime as-
feri, cum eo quoque procedat audaciæ, ut sibi aliisque fi-
dem facere conetur, *malum, bono comparatum, pro nihilo
haberi posse, si vera civitatis Dei magnitudo perpendatur,*
h. e. ipso interprete, si in cælum veniant omnia bona,
in toto obvia universo, quod præter hunc terraqueum,
alios quoque globos, creaturis intelligentibus plenos, am-
bitu suo comprehendit. (d) Sed transeant hæc.

(a) Cog. Rat. § 1058 & 1061. (b) Theod. § 148.

(c) Ibid. § 220. (d) Ibid. § 19 & 123.

Supra vidimus § II, malum ita mundi optimi ideam
ingredi, ut sine eo mundus plane non esset optimus.
Qualis autem hæc sit mali necessitas, utrum qualis inter-
cedat inter causam & effectum, inter medium & finem,
an vero, necessariæ conditionis tantum sine qua non
vim habeat, id non perspicue satis significant. Certe
Leibnitius ipse hic parum constanter loquitur. Est enim,
ubi malo titulum causæ, intuitu boni, quod obtinetur,
tribuit (a); licet non satis mentem suam exponat, quale
malum intelligat. Alio autem loco, morale illud malum
instar medii esse docet ad obtinendum bonum, vel im-
pediendum aliud malum (b). Rursus Metaphysica & Phy-
sica mala a Moralibus distingvens, illa dicit, nonnunquam
esse subsidiaria bona, & quasi media assequendi bona
majora: hæc vero concedit tantum esse conditiones, sine
quibus non obtinetur bonum (c); mediolorum vero ratio-
nem habere negat; cum alibi tamen discrete statuatur, ma-
lum in partibus ad majus bonum in toto conferre posse,
& apparentes mundi defectus, adeo mundi pulchritudi-
nem non minuere, ut potius augeant, & majus bonum
procurando, ad illam conferant (d). Neque hac in re
a Leibnitio discedit Wolfius, durius licet ab illo enun-
tiata mitigare studeat, hæc & similia cautissime summa-
que præcisione scribens: *Quum hic mundus sit omnium
possibilium perfectissimus, adeoque, si mutetur, non possit
mutari in melius, sed mutetur necessario in deterius; subla-
to malo physico & morali ex tota hac rerum serie, ipsa hæc
rerum series permanere nequit omnium possibilium perfectis-
sima (e). Mala physica & moralia ita implicantur bonis,
ut, si mala inde auferre velis, bona una cum ipsis auferas (f):
Immo, malum physicum & morale non obstat, quo-
minus hic mundus sit perfectior omnibus possibilibus, sed potius*
huc

huc facit, ut maxima huic rerum seriei sive mundo insit perfectio, quæ eidem inesse potest, & fini a Deo intento, manifestanda nimirum gloriæ suæ, i. e. perfectioni summæ, omnium maxime conveniat g): Malum ergo morale permittere decrevit, ne excideret sine a se intento (b): Dirigit quoque Deus malum morale ad bonos fines, & hoc ipso idem pertinet per accidens ad decorem universi, & ad majorem ejus perfectionem facit (i). Plura non addam, cum ex locis jam allatis, cuivis, ad rem ipsam vel parum attendenti, satis pateat, malum physicum non minus, quam morale, ad mentem Wolfii, rationem habere, si non mediæ, conditionis tamen sine qua non mundi optimi.

(a) Theod. §. 10. (b) Ibid. §. 24. (c) l. c. §. 158 & Caus. Dei §. 36. (d) Theod. §. 239. (e) Theol. N. P. I. §. 556. (f) Ibid. §. 675. (g) l. c. §. 617. & 673. (h) Ibid. §. 622. (i) l. c. p. 536.

§ VII.

Jam periculosa confectaria, quæ ex hypothesi de necessaria connexionione inter malum & mundum optimum, tanquam impuro fonte, non per obliquos anfractus, sed directe, nec tam prono, quam rapido fluunt alveo, in proclivi est animadvertere. Quod si enim malum ita adhæreat mundo optimo, ut sine ejus præsentia plane non potuerit optimus esse, alterutrum certe necesse est, aut malo mediæ rationem, aut conditionis sine qua non tribuere. Et sane prius illud videtur Leibnitianis hypothesibus magis consentaneum. In illo enim systemate mundi, ubi omnia finguntur connexa per mediæ & fines, singula cum omnibus, & omnia cum singulis, ita ut minima quævis mutatio dependeat a toto mundo, & totum univ-

universum vicissim a minima illa mutatione; Ibi mihi videntur antecedentia quævis, in ordine ad ea, quæ in eadem serie sequuntur, non nudæ conditionis, sed veræ causæ, proximæ, vel remotioris, rationem habere. At quocumque demum titulo malum, intuitu optimi mundi, insigniatur, valebit consequentia: eum, qui eligit aliquid, cum quo alterum ea necessitate connexum est, ut sine hoc, illud plane obtineri nequeat, non posse sine absurda appetitus pugna cum semetipso alterum ab altero, volendo divellere. Quod si igitur Deus elegerit hunc mundum, tanquam optimum; cum hoc autem indissolubili nexu ita cohæreat malum, ut illo absente, desineret mundus optimus esse; profecto non magis potest malum repudiare, quam optimum mundum simul velle & non velle. At consequentiam hanc impiam una quasi litura delere conatur Bilfingerus, obvertendo non causalem, sed individualement esse propositionem, dum dicitur, mundum cum malo optimum esse: Num recte, inquit, colligo? Deus vult optimum mundum propter perfectiones illo comprehensas: igitur perfectiones vult. Deus vult optimum mundum, non obstantibus partium imperfectionibus: ergo imperfectionum illarum permissionem vult. Jam, si placet, argue similiter: Deus vult optimum mundum propter imperfectiones: ergo vult imperfectiones. Nego assumptum. Deus vult optimum, non obstantibus imperfectionibus intermixtis: ergo vult imperfectiones. Nego consequentiam &c. (a) Exceptio hæc principalis ac speciosa omnino est, utpote qua festinans animus ita capitur, ut putet, nihil in ea vitii esse, assensum ergo eidem denegari haud posse. Sed noli præcipitare judicium; expende potius, non id tantum inferre adoptatam hypothesin, quod mundus cum imperfectionibus esse possit optimus; verum etiam plane pleneque negare, mundum sine imperfectionibus optimum esse. Non igitur subsumi debuerat: Deus vult optimum mundum

☪) 10 (☪

dum, non obstantibus imperfectionibus; verum ita potius: Deus vult optimum mundum, qui sine imperfectionibus optimus esse non potuit. Sic autem, ni fallor, recte concluditur: ergo non solum imperfectionum permissionem, earumque ad fines præfixos directionem, sed ipsas etiam imperfectiones vult. Neque enim ad exponendam rationem, cur malum permittatur, quicquam valebit ingeniosa illa Leibnicii hypothesis (vid. §. I.), nisi præsentiam mali in optimo mundo plane necessariam esse, ponatur. Si enim possibilis est mundus, a malo immunis, idemque summo gradu perfectus, non amplius dici potest, malum ideo esse permissum, ut obtineretur mundus perfectissimus, citra hanc conditionem non obtinendus. Quousque igitur memorata fingitur mali necessitas, nunquam, opinor, declinari poterit consequentia: Deum velle malum, si non separatim, & in se spectatum, attamen quatenus consideratur in nexu illo necessario cum optimo mundo; velle enim aliquid, & simul nolle id, sine quo prius illud frustra volumus, est stulte & contradictorie velle. Quicquid igitur negent Leibnitiani, ex hac tamen eorum sententia arbitror vere sequi, Deum nunquam serio intendisse absentiam mali, & perseverantiam creaturarum in bono. Quomodo enim id intenderet, quod non posset obtinere, nisi mundum non optimum admittendo, sapientiæ leges violaret? Non igitur vere odit, non serio prohibet peccatum, non modo, Deum decenti, illud impedit; contraria potius omnia, non suspicari licet, sed statuere necesse est. Quid, quod, stante hac hypothese, plus obtinent isti philosophi, quam optare eos spero, inter Deum nempe & homines non dari veri nominis peccatum. Profecto, aut me omnia fallunt, aut ex eorum placitis ita inferre licet: Mala moralia non obstant, quo minus in mundo, qui existit, major sit perfectio, quam in ceteris possibilibus, quin, potius, salva summa ejusdem perfectione, auferri

☪) 11 (☪

ferri minime possunt. Quam ob rem mundum non efficiunt imperfectiorem, quam foret, si quidem abessent. Quoniam igitur in relatione ad mundum integrum, malum dici nequit quidpiam ad ipsum spectans, nisi quatenus eundem reddit imperfectiorem, quam foret, si quidem ipsum abesset; malum morale in relatione ad integrum mundum non est malum (b). Porro: Deus de malo morali non judicat, nisi in relatione ad totum mundum, nec illud deinceps ad se refert, nisi quatenus spectatur ad totum mundum relatum (c). Sed malum morale, in relatione ad integrum mundum, non est malum (per demonstr.). Ergo de malo morali judicat, quod non sit malum, & eodem modo illud ad se refert. Quanta autem in hoc uno dogmate sit insania, omnisque veritatis ardua & gravis per totum religionis ambitum consummata everfio, nunc non dicam, paucis quia dici nequit. Dixisse sufficiat, non vera, sed oppido falsa esse principia, quæ ad tam periculosa & impia consuetaria recta nos deducunt via.

(a) Tract. de Orig. & Perm. M. § 422. (b) Wolf. Theol. Nat. p. I. § 563. (c) Ibid. § 573. in not.

§. VIII.

His ita factis transactisque, breviter strictimque excutiamus rationes, pro hypothese Leibnitio-Wolfiana de permissione Mali, § I. adductas, quarum vis & nervus huc redit: Mundus hic existens est individuum, h. e. omnimode determinatus. Quare, si vel minima abesset determinatio, non amplius idem, sed alius foret mundus. Sed hic mundus, in toto suo ambitu spectatus, est omnium possibilium optimus § III. Quam ob rem, cum inter

B 2

ceteras

ceteras hujus mundi determinationes, etiam obtinet malum, creaturarum vitio introductum, ejusque permissio, mundus sine malo ejusque permissione foret imperfectior. Quam verum igitur est, imperfectius perfectiori per sapientiae regulas praeferi non posse; tam certum quoque haberi debet, Deum ideo permisisse malum, ut mundum obtineret inter omnes possibiles optimum. Sed pura putata aequivocatio hac argumentatione utentibus praesidio est. Cum enim sub notione mundi comprehendant non modo substantias, verum etiam omnia earum accidentia, physica & moralia, bona & mala § II; facile patet, electionis vocabulum, pro diversitate eorum, quae ad mundum referuntur, etiam diversam postulare interpretationem. Substantiae a Deo conditae, una cum omnibus suis potentiis ac viribus agendi, omnibusque illis mutationibus, quas per leges, in natura positas, & ex creatoris instituto subeunt, proprie, & secundum usum loquendi receptum, mundum constituunt: & mundus hoc sensu acceptus, ut opus est solius Dei, ita vere dicitur a Deo electus. Quod si vero liberarum creaturarum actiones cum iis, quae ad hoc ipsum opus pertinent, in unam quasi compagem confundere velis; non amplius licebit mundum pro opere solius Dei venditare; neque adeo illum, in toto suo ambitu consideratum, a Deo electum, id est, omnibus aliis mundis praelatam, & tanquam optimum, a Deo approbatum fingere, nisi juxta dicere volueris, Deum omnia illa, quae in mundo occurrunt, mala, adeoque ipsa etiam peccata, elegisse & approbasse; quod dictum tamen plane impium est. Electio igitur mundi, in ista latitudine sumti, Deo tribui nequit, nisi hic sit verborum sensus, quod illam, sub tristi malorum facie ab aeterno praevisum, ad existentiam admisit, vel, quod eodem recidit, non impedierit, quo minus creaturae per abusum libertatis mundum malo macularent. Idque unum docet

cet eventus, ad quem, tanquam ultimum hac in re principium, provocat Leibnitijs, ejusque asseclae. Sed num ex tali electione rite ac sufficienter probari poterit, optimum hunc mundum esse, & quia, tanquam optimum, malum complectitur, non potuisse non malum a Deo permitti? Miror non animadverti, sic totam argumentationem in vitiosum abire circulum. Summa enim conclusionis haec est: Deus nisi aeternas sapientiae leges migrare voluerit, non potuit non malum permittere. Unde vero haec constat permissionis necessitas? Ex eo, inquit, quod malum ad ideam hujus mundi esse optimum? In promptu est responsio, quia est a Deo electus. Quod si jam, ut nuper ostensum est, mundi, malum complectentis, electio, nullo tolerabili sensu Deo tribui possit, nisi electio idem significet, ac permissio, sive Divinum decretum de non impediendo malo, in mundum irrepente; resolvitur tandem: Deus per aeternas sapientiae leges non potuit non permittere malum, quia per easdem illud necessario permisit. Aut igitur ostendent Leibnitio-Wolfiani, aliam vocabuli electionis significationem, absque manifesta absurditate, hic locum habere; aut, si id nequeant, uti certo nequeunt, fatebuntur tandem, operosa illa demonstratione nihil demonstrari.

§. IX.

Verum enim vero, cum nihilo secius, non semel, nec parum, gloriantur Leibnitiani, causam Dei circa permissionem mali contra Libertinos non posse defendi, nisi statuatur, eum malum permisisse ob majorem perfectionem mundi, & obtinenda plura bona, quam sine malis obtineri potuissent; paucis discutere lubet formidabiles & invictas illas rationes, propter quas nos, tanquam ineptos

ptos milites, ex acie rejiciunt, nisi eorum sequamur vexilla. Si Deus, inquit, prævídít fore, ut creaturæ concessæ sibi libertate in extremam sui perniciem abuterentur, cur libertatem dedit? cur datam potius non revocavit? cur libertatem permisit ruere in mala, cum potuisset absoluta sua virtute id antevertere & impedire? cur illam sibi reliquit sub his circumstantiis? Non sufficit dicere: reliquit, quia dedit. Quæro, cur dederit? eadem tandem quæstione extorqueo tibi responsum, quod hæctenus expecto, scilicet ideo dedit, quia convenientius fuit dare, quam non dare; & sic ideo permisit, quia convenientius fuit permittere, quam impedire. Et hæc ipsissima illa est responsio, quam in systemate Leibnitiano dæmus (a). Idem etiam nos confidentissime statuimus: nisi melius h. e. Divinis perfectionibus dignius fuisset, peccata & insequentia mala permittere, quam impedire; impedivisset sane, non permisisset Deus. Sed juxta contendimus, ad hoc probandum nobis non impositam esse necessitatem confugiendi ad periculosam illam hypothèsin de mundo unice optimo; cum vel sola idea Dei, tanquam entis perfectissimi, id ipsum extra omnem ponat dubitationis aleam. Sic jam diu quoque est, quod eruditi, ex aliis principiis, quam quæ systemati Leibnitiano propria sint, Libertinorum dubia adeo solide confutarunt, ut eos in pudorem prorsus dedisse videantur. Scilicet, ut tribus defungar verbis, dum postulant, ut eximium libertatis privilegium creaturis vel primitus non concederetur, vel concessum subtraheretur, Deo utique probrose objiciunt, quod non angelos pariter ac homines, vel stipites truncosve, omni activitate & potentia in utramlibet se vertendi partem destitutos, creaverit; vel saltem dum immineret peccandi periculum, non in brutas ejusmodi substantias verterit. Verum enim vero, si hoc consilium arripuisset Deus, quem, quæso, tandem creati mundi finem, Creatore suo dignum, vel mente concipere licet? quale

quale specimen bonitatis, deficientibus illis, qui sui, & beneficium sibi collati, conscii essent? Quorum pertinerent tot numero & magnitudine stupenda infinitæ sapientiæ pariter ac potentiæ monumenta? si nemo esset, qui animadverteret, nemo, qui pio percelleretur stupore.

(a) Bilk. Dilucid. Phil. § 485.

§. X.

At pergunt Libertini regerendo: *actum voluntatis, in malum ruentis, potuisse saltem per suasionem & inspirationem extraordinariam seu miraculosam ita impediri, ut facta nihilominus & tecta mansisset libertas.* Ad hanc instantiam pro virili infringendam non omnes unam eandemque ingrediuntur viam. Ill. Wolfius (a) ideo negat, malum potuisse a Deo per miraculum averti, quod, repugnet, velle Deum, ut hic mundus existat, & tamen, propter interveniens miraculum ea in mundo non contingant, quæ indoli ejus conveniunt; addens, miracula, solius potentiæ documenta esse, nec nisi unius rei notitiam requirere; opera vero Divina, quæ consuetum naturæ ordinem sequuntur, non potentiam modo, verum etiam, omniscientiam & sapientiam Dei loqui. Sed mihi non, contigit, adeo esse perspicaci, ut repugnantiam memoratam animadvertere possim, nisi fingatur, communem naturæ cursum quibusvis miraculis semper & sine exceptione præferri, adeoque Divinitus decretum esse, ut omnes mundi eventus ordinarias naturæ leges sequantur; quo posito, contradictionem demum involveret, non modo si Deus malum miraculo tolleret, verum etiam si ob quemcumque finem, a communi naturæ ordine recedendo, quid per miraculum faceret; quod quam sit absolum, nemo non videt. Neque majori specie veri dicitur, miracula

racula solius potentiae opera esse, nec sapientiam requirere. Cum enim per miracula mutetur series rerum, quae ex Wolfii hypothese, ita sunt connexae, ut si vel minima mutatio hanc combinationem interrumperet, necesse sit, novum plane mundum existere; sua sponte sequitur, quoties miracula contingunt, toties novum utique mundum oriri, aliter jam constituta universa rerum serie. An vero minorem sapientiam postulat, novam plane seriem ita ponere, ut attingatur finis; neque tamen ceterorum finium ordo turbetur? Pravisae quidem huic objectioni obviam ire conatur Wolfius (b) dicendo: se miracula tum demum, ut solius potentiae opera, ordinario operandi modo, tanquam sapientiae simul argumenta, postponere, si mundus fingatur, ubi omnia per miracula fierent, quae nunc ordinaria via eveniunt; in eo autem casu, quo ad assequendum finem, naturali modo non obtinendum, miracula inseruntur quasi eidem universali rerum catenae, & cum iis in unum systema combinantur, quae secundum naturalem agendi modum eveniunt, esse illa quoque opera sapientiae. Qua vero ratione haec exceptio cum aliis viri Celeberrimi assertis in concordiam reduci queat, cum ignarissimis me ignorare fateor. Confidentissime enim asserit, harmoniam universalem sitam & fundatam esse in immutabili Dei sapientia, bonitate & potentia; per miracula vero turbari ordinem naturae, & harmoniam universalem everti, nec restitui, nisi Deus eodem momento, coexistentium in finities infinite multarum totius universi substantiarum representationes & relationes, operatione similiter immediata & supernaturali mutaret, & singulis inferret, quod mutationi, ab initio factae, responderet. (c) Ecquis vero, ut alia bene multa sicco, quod ajunt, praeteream pede, miracula sapientiae dixerit opera, si sapientiae repugnent, & tantam inferant disharmoniam, nisi infinities multiplicaren-

plicarentur, adeoque desinerent esse miracula. Sed ponamus tantisper, exceptionem modo laudatam cum istis hypothesebus conciliari posse; inde tamen nihil sequitur, praeter id, quod ultro largimur, miracula communi naturae ordini non praeferrari, nisi id, quod a Deo intenditur, vel plane non, vel non aequae facile, cito ac plene obtineri queat. Verum, num hinc evidens est ratio, cur peccatum Divinitus per miraculum non impediatur? Nonne res digna erat miraculo, tantam molem mali, in primis vero moralis, avertere? Si ad hominem lapsum, pristinae integritati restituendum, tot miracula adhibet Deus; cur sapientiae ejus non conveniens esset, miraculum edere ad lapsum omnino impediendum? Rationem non expeto specialissimam, ut momenta in decreto de malo non miraculose impediendo seorsum & ex omni valore determinate enumerentur; sufficit generalis, eaque Deo digna; quam, qui in doctrina Wolfii de miraculis quaerunt, nec illi, ut ex dictis patet, irrito laborant conatu.

(a) Cog. Rat. § 1059. (b) in Annot. Metaph. § 395. seq. Cog. Rat. § 1042. (c) Wolf. Theol. Nat. p. I. §. §. 666. 740. 741. 1010.

§. XI.

Neque firmiori nituntur fundamento, qui, ut scrupulum, § IX allatum, tollant, ad praesentiam Dei provocant. Cum enim, ajunt, praevideret Deus, creaturas per libertatis suae abusum, nulla excusatione dignum, a sanctissima voluntatis suae norma aberraturas esse; non videtur aeternae justitiae ratio magis permittere potuisse, ut decerneret, peccato vicinas creaturas, miraculose impedire, quam ut statueret, peccatum, jam commissum, inultum relinquere. Impeditio enim illa peccati supponit peccatum, nisi interveniret Divinum impedimentum, certo est infallibiliter futurum. Ergo sanctissimo peccati vindice non dignum videtur, per miraculum impedire, quominus creatura, arbitrio suo relicta, in peccatum simul ac peccati poenas voluntario ruerent impetu. Scilicet, qui ita calculos subducunt, illi concedunt quidem, in homine, futura contingentia vix levi suspitione assequenti, vindicativam justitiam ante peccatum jam commissum, locum non habere; at, cum Deo futura sint veluti praesentia, ejusque

ejusque prævisio re ipsa simplex sit visio; simul urgent, peccatum certo comittendum, Divino judicio æstimatum fuisse, ut jam commissum; adeoque justissimum decretum de puniendo peccato, olim futuro, simul involvisse consilium de non impediendo eodem peccato. Si quis vero dixerit, hujus sententiæ patronos non satis distinctum sibi de imputatione formasse conceptum, æquior esse volo, quam ut id ægre feram. Equid aliud enim importat imputatio, quam declarationem, ad quem factum liberum existens ejusque consecutaria pertineant? Quam verum igitur est, illam supponere factum, non absolute futurum, nec conditionate tale, sed re ipsa existens; tam certum quoque haberi debet, ex sola Dei prævisione peccata non posse nobis imputari. Accedit, quod licet vel maxime in Deo non nisi unicus detur discernendi actus, omnia in universum rerum creaturarum facta & fata, distinctissime cognita complexus, in signo tamen rationis decretum de non impediendo peccato precedat decretum de eodem puniendo; cum poena relationem involvat ad antecedens delictum. Unde pronum est colligere, sapientiæ pariter ac justitiæ Divinæ non fuisse conveniens, ut permissionem peccati in poenam ejusdem decerneret.

§ XII.

Accuratiori lance rem ponderant, eamque ipsam, ut dicere amant, acu tangunt, qui in libertate humana, cum sine creationis ultimo in nexu spectata, rationem quærunt, cur Deus actum voluntatis, in malum ruentis, per suasiones gratiosas, aliave extraordinaria motiva non impediverit. Quod enim hæc adhiberentur motiva, id utique eam fieret ob causam, quod sine his Protoplasti, supina negligentia voluptatum illecebris irretiti, non essent in bono perseveraturi. Jam motiva, in se spectata, libertatem quidem nec tollunt, nec sufflaminant; interim tamen cum nova hæc & extraordinaria id efficerent, ut anima vellet ea, quæ sine his nollet; patet, Deum, si nova supeditasset motiva, non permisisse, ut Protoplasti, quo vellet, libere sese determinarent. Quam ob rem, cum actio illi imprimis sit tribuenda, a quo originaliter pendeat; (per princ. Jur. Nat.) non ipsis, sed Deo imputaretur obsequium legi Divinæ præstandum. At finis creationis ultimi postulavit, ut in statu exploratorio constituti, quod vellet, eligerent, electumque, pro sua ad legem relatione, illis vel in præmium, vel poenam imputaretur. Ergo nova ista & extraordinaria motiva non adhibere præstitit, quam amplissimo hoc excidere sine,

TANTUM,

